

Sveitarfélaginu Vogum 17. janúar 2023
Málsnúmer: 2104113

Efni: Suðurnesjalína 2, umsókn um framkvæmdaleyfi, rökstuðningur og bókun nefndar

Rökstuðningur:

Í niðurstöðukafla álits Skipulagsstofnunar, um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar, dags. 22. apríl 2020, kemur fram að Skipulagsstofnun telji að margt mæli með því að leggja Suðurnesjalínu 2 sem jarðstreng alla leið og þá sérstaklega jarðstreng meðfram Reykjanesbraut sem er valkostur B.

Vísar stofnunin til þess að um sé að ræða umfangsmikil mannvirki yfir langan veg, þar sem landslag er opið og víðsýnt og þar sem náttúruferðir nýtur verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd auk þess að hafa hlotið alþjóðlega viðurkenningu vegna jarðfræðilegrar sérstöðu. Línan fari nærri einum fjölfarnasta þjóðvegi landsins, sem jafnframt sé gátt erlendra ferðamanna inn í landið um Keflavíkflugvöll og fer um og nærri náttúrusvæðum sem eru vinsæl útivistarsvæði í grennd við þéttbýlasta svæði landsins.

Skipulagsstofnun telur ávinning með tilliti til umhverfisáhrifa samanborið við loftlínuvalkosti felast í minni áhrifum á landslag og ásýnd, ferðaþjónustu og útivist, vistgerðir og gróður og fuglalíf. Aðalvalkostur Landsnets, lagning loftlínu samkvæmt valkosti C, hafi hins vegar mest neikvæð áhrif allra skoðaðra valkosta á framangreinda þætti.

Skipulagsstofnun bendir jafnframt á að einnig geti verið ávinningur af því að leggja línuna sem jarðstreng meðfram Reykjanesbraut fremur en sem loftlínu eða jarðstreng meðfram Suðurnesjalínu 1 með tilliti til náttúruvár.

Að mati Skipulagsstofnunar mæli ýmislegt tengt byggða- og atvinnuþróun á Suðurnesjum til framtíðar með því að línan sé lögð í jörð.

Niðurstaða Skipulagsstofnunar er að umhverfismat Suðurnesjalínu 2 sýni fram á að lagning línunnar sem jarðstrengs sé best til þess fallin að draga eins og kostur er úr neikvæðum áhrifum framkvæmdarinnar samkvæmt markmiðsákvæði laga um mat á umhverfisáhrifum og þá sé æskilegasti kosturinn valkostur B meðfram Reykjanesbraut.

Landsnet hefur bent á kostnaðarmun loftlína og jarðstrengja og þær takmarkanir sem eru á heildarlengd jarðstrengja í flutningskerfinu á suðvesturhorninu sem rök fyrir því að velja loftlínu samkvæmt valkosti C við uppbyggingu Suðurnesjalínu 2. Til viðbótar því hefur Landsnet vísað til þess að aðstæður á framkvæmdasvæði Suðurnesjalínu 2 falli ekki nema að litlu leyti að þeim viðmiðum sem sett hafa verið í stefnu stjórnvalda um lagningu jarðstrengja í flutningskerfi raforku.

Í umsókn sinni til sveitarfélagsins tekur Landsnet fram að álit Skipulagsstofnunar sé í samræmi við umhverfismat Landsnets. Niðurstaðan sé skýr að jarðstrengskostur B hafi minnstu umhverfisáhrifin.

Landsnet bendir á að í áliti Skipulagsstofnunar sé dregið úr áhrifum valkosta B á þrjá umhverfisþætti miðað við matsskýrslu Landsnets. Að mati Landsnets breyti það því ekki að munur á heildaráhrifum valkosta sé ekki mikill.

Í umsókn vísar Landsnet jafnframt til þess að gagnvart jarðhræringum sé loftlína öruggari valkostur en jarðstrengur hvort sem jarðstrengur liggja sunnan eða norðan Reykjanesbrautar. Það sé mat Landsnets að gagnvart höggunarhreyfingum (jarðskjálftum og hreyfingum) sé loftlín mun öruggari kostur. Varðandi hraunrennsli og eldsumbrot sé áhættan sambærileg. Þar sem tíðni jarðskjálfta sé meiri en eldgosa sé rétt að miða við slíka atburði við mat á líkum og jarðfræðilegri áhættu.

Með vísun í niðurstöður umhverfismatsins og samanburðar aðalvalkostar Landsnets og annarra kosta er það niðurstaða Landsnets, þrátt fyrir að áhrif aðalvalkostar séu meiri en annarra valkosta, að umhverfissjónarmið gefi ekki tilefnin til að vikið sé frá reglu stjórnvalda að velja loftlínu þar sem kostnaður við loftlínu sé mun lægri.

Umsókn Landsnets gengur því út á að fá heimild Sveitarfélagsins Voga til þess að leggja Suðurnesjalínu 2 samkvæmt þeim valkosti sem er ódýrari en hefur meiri umhverfisáhrif en aðrir valkostir.

Hvað varðar sjónarmið um öryggi hinna mismunandi valkosta m.t.t. náttúruvár þá hefur það gerst eftir að umhverfismatsskýrsla og álit Skipulagsstofnunar voru unnin að gosið hefur tvisvar á Reykjanesi. Vegna þessa hefur sveitarfélagið leitað álits óháðra sérfræðinga um möguleg áhrif þess á framkvæmdina og öryggi línunnar.

Fyrir liggur skýrsla 6 sérfræðinga Jarðvísindastofnunar Háskóla Íslands um Náttúru- og eldgosavá í Sveitarfélaginu Vogum. Í niðurstöðukafla þeirrar skýrslu kemur fram að nú sé hafinn eldsumbrotahrina á Reykjanesi sem staðið geti í nokkrar aldir með fjölda eldgosa. Vá af völdum eldsumbrota sé því staðreynd sem taka þurfi tilliti til við skipulag og hönnun mikilvægra mannvirkja. Um eldsupptök kemur fram að líklegustu svæði liggja utan sveitarfélagsins. Engir innviðir séu innan mögulegra eldsupptakasvæða nema Suðurnesjalína 1. Um höggun kemur fram að Suðurnesjalína 1 liggja eftir sprungusveim og sé því á miklu áhættusvæði. Um hraunflæði segir að mikilvægum innviðum eins og Reykjanesbraut og Suðurnesjalínu 1, til Suðurnesja, standi ógn af hraunrennsli og höggun á þessum svæðum. Staðsetning Reykjanesbrautar í norðurjaðri sé til bóta og litlar líkur á að brautin verði gjöreydd. „Suðurnesjalína 1 er staðsett á mjög erfiðu svæði innan sigdals Eldvarpa-Svartsengis kerfisins. Komi til eldsumbrota er næsta víst að erfitt verður að verja línuna sökum staðsetningar hennar og afhendingar öryggi mun skerðast. Ný lína um sama svæði mun hljóta sömu örlög og Suðurnesja lína 1. Sú staðreynd að ný eldsumbrotahrina er hafin á Reykjanesi kallar á endurskoðun fyrri ætlana um staðsetningar á mikilvægum innviðum eins og Suðurnesjalínu 2. Greining sýnir að ef hraun rennur í Vogavík er ekki líkur á að hraun renni jafnframt í Vatnsleysuvík, þar sem mismundandi eldstöðvarkerfi fæða þessi svæði.“

Landsneti var veitt tækifæri á að tjá sig um skýrsluna. Í bréfi Landsnets, dags. 6. maí 2022, kemur m.a. fram að Landsnet hafi farið yfir báðar skýrslur Jarðvísindastofnunar Háskóla Íslands, frá 2018 og hins vegar frá 2022. Félagið hafi unnið með Almannavörnum og Veðurstofunni að áhættumati fyrir Suðurnesjalínu 1 vegna eldgosa og látið bera saman öruggi loftlína og jarðstrengs m.t.t. höggunarhreyfinga sem séu á línuleiðum Suðurnesjalínu 2. Niðurstöður þessara greininga styðji niðurstöðu Landsnets að um að loftlína skv. valkosti C, sé ákjósanlegasti kosturinn þegar litið er til allra nauðsynlegra þátta við ákvarðanatöku.

Landsnet lagði fram ný gögn í málinu þann 10. október 2022, minnisblað um mekanískt þol jarðstrengja, dags. 03.10.2022 og minnisblað EFLU, dags. 02.07.2022, um Mat á náttúruvá, rýni á skýrslu Jarðvísindastofnunar HÍ.

Sveitarfélagið ákvað í kjölfarið að óska eftir mati óháðra aðila á hin nýju gögn. Annars vegar var aflað greinargerðar Dr. Ástu Rutar Hjartardóttur, jarðeðlisfræðings hjá Jarðvísindastofnun Háskóla Íslands, um bergsprungur í nágrenni Voga, dags. 12. desember sl. Hins vegar var aflað minnisblaðs Lotu, verkfræðistofu, Rýni á minnisblaði um Mekanískt þol Jarðstrengja, dags. 2. desember 2022.

Með bréfi til Landsnets, dags. 4. janúar 2023, sendi sveitarfélagið Landsneti greind skjöl og veitti félaginu tækifæri til þess að tjá sig um þau og niðurstöður þeirra. Var sérstaklega bent á að gagnlegt gæti verið fyrir sveitarfélagið að upplýst yrði hvort Landsnet teldi að greinargerð Dr. Ástu Rutar Hjartardóttur breyti einhverju um mat félagsins á öryggi jarðstrengs m.t.t. þess sem fram kemur í greinargerð hennar samanborið við loftlínu sem sótt er um framkvæmdaleyfi fyrir. Landsneti var að auki bent á að félaginu væri frjálst að koma á framfæri öðrum athugasemdum, sjónarmiðum og gögnum vegna málsins til sama tíma.

Landsnet svaraði greindu bréfi með umsögn, dags. 10. janúar 2023. Í bréfi Landsnets kemur í stuttu máli fram að Landsnet telji að gögnin staðfesti fyrirbyggjandi upplýsingar um sprunguhreyfingar á því svæði sem umsókn um framkvæmdaleyfi snýr að og um mekanískt þol jarðstrengja.

Skipulagsnefnd stendur nú frammi fyrir því að taka ákvörðun um hvort veita beri framkvæmdaleyfi fyrir valkosti C vegna Suðurnesjalínu 2 sem liggur fyrir að hefur meiri umhverfisáhrif en aðrir kostir. Helstu rök umsækjanda eru að litlu muni á umhverfisáhrifum vegna valkosti C og annarra kosta, kostnaðarrök, jarðstrengjakvóti og öryggi mæli með þeim kosti umfram aðra.

Bókun nefndar:

Áður en tekin verður endanleg ákvörðun í málinu óskar skipulagsnefnd eftir að Landsnet upplýsi um eftirfarandi atriði:

1. *Hver kostnaðarmunur er á valkosti B (jarðstreng með Reykjanesbraut) og valkosti C (loftlínu meðfram núverandi línu).*
2. *Nánari gögnum sem geri á hlutlægan hátt grein fyrir þeim áhrifum á kerfi Landsnets að leggja Suðurnesjalínu 2 sem jarðstreng þ.m.t. upplýsingum um hvar þörf sé á að leggja slíka strengi í framtíðinni sem mögulega geti haft áhrif á ráðstöfun jarðstrengja vegna Suðurnesjalínu 2.*

Auk framangreinds telur nefndin, í ljósi þess að goshrina er nú hafin á Reykjanesi, þ.e. gosið hefur tvisvar eftir að skýrsla um umhverfismat og álit Skipulagsstofnunar um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar var unnið, og að í málinu liggja fyrir gögn óháðra vísindamanna um að sú goshrina kalli á endurskoðun fyrri áætlana um staðsetningar á mikilvægum innviðum eins og Suðurnesjalínu 2, auk þess sem fyrir liggja misvísandi upplýsingar að mati nefndarinnar um öryggi valkosti C miðað við aðra valkosti m.t.t. náttúruvá, að nauðsynlegt sé, áður en endanleg ákvörðun verður tekin í málinu, að óska álits Skipulagsstofnunar á því, skv. 28. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum framkvæmda og áætlana nr. 111 frá 2021, hvort endurskoða þurfi umhverfismat framkvæmdarinnar í heild eða hluta. Nauðsynlegt sé að það liggja fyrir mat óháðs aðila á jarðvá á svæðinu m.t.t. þeirra valkosti sem uppi eru.

Óháð framangreindu en í tengslum við málið vill nefndin taka fram að hún undrast mjög framgöngu Landsnets síðustu vikur. sbr. m.a. fréttatilkynningu sem fyrirtækið sendi út þann 21 .desember sl. sem er ekki hægt að túlka sem neitt annað en áróður og tilraun fyrirtækisins til að fría sig ábyrg á þeim langvarandi töfum sem hafa orðið á lagningu Suðurnesjalínu 2 og með röngu að varpa ábyrgðinni á því yfir á Sveitarfélagið Voga. Slík framkoma sæmi ekki opinberu fyrirtæki.

Í því samhengi vill nefndin benda á að Landsnet hf. er opinbert fyrirtæki, stofnað með lögum, starfar samkvæmt sérleyfi og er háð opinberu eftirliti. Fyrirtækið er í eðli sínu einskonar stjórnvald. Félaginu ber að koma fram í samræmi við það í samskiptum sínum aðra og gæta að jafnræði og hlutlægni. Félagið á ekki að reka einhverskonar áróðursherferð. Framganga fyrirtækisins gagnvart sveitarfélaginu, sem m.a. felst í því að halda fram órökstuddum fullyrðingum um að samfélagið á Suðurnesjum hafi orðið fyrir milljarða tapi, sem ætla má að fyrirtækið telji á ábyrgð leyfisveitanda, er því ekki til sóma og skapar vantraust og ótrúverðugleika. Eðlilegt væri að til þess bærir aðilar s.s. Umboðsmaður Alþingis, aðrar eftirlitsstofnanir eða eigendur Landsnets könnuðu framgöngu félagsins í málinu.“